

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

Issittumut periusissaq: Nunatta Danmarkillu pisinnaatitaaffinnik illersuisuunertik nassaareqqittariaqarpaat

Allattoq Sara Olsvig, Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni siulittaasoq

Aggustip 9-at tassaavoq Naalagaaffiit Peqatigiit nunat inoqqaavinut ullorititaat. 2020-mi ulloq Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiivinit (ICC) ukiuni 40-ni nunat inoqqaavisa kattuffiattut nunat tamalaat akornanni malunnaatilimmik suliniarsimasutut nalliuttorsionertik malunnartissavaat. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit Issittumut periusissiamut apuukkususussimasatta saqqummiunnissaannut ulloq atorumavarput. Kunngaqarfiummi issittumut periusissiaa tassaasariaqarpoq Kalaallit Nunaata Danmarkillu ataatsimoorlutik pisinnaatitaaffinnik anguniagaqartuunerannik erseqqissaavioq. Periusissiaq ataatsimoorluni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik sorsuuteqartutut siuttuuleqqinnissamut takorluugaqarnermik imaqaqartariaqarpoq.

Arctic Peoples' Conference 1973-imi Christiansborgimi pisoq aallarnerfigalugu Kalaallit Nunaat Danmarkilu, ilaatigut oqittuinnaangikkaluartumik, ataatsimoorlutik nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa akuerineqarnissaat ilungersuutigisimavaat. Kalaallit Nunaata Danmarkillu naalakkersuisui nunanullu allanut attaveqartitsisui ICC, naalagaaffiit allat nunallu inoqqaavisa kattuffii pilersaarusoqatigiinneq pillugu peqatiginerisigut Naalagaaffiit Peqatigiit suleqatigiiffissuanni nunat inoqqaavinut tunngasunik angusaqarnissaq sulinafissaqalernissarlu anguniartarsimavaat.

2002-mi Naalagaaffiit Peqatigiit nunat inoqqaavinut suliat pillugit Ataavartumik Ataatsimiittarfia pilersinneqarpoq, Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit nalunaarutaat 2007-imi akuerineqarpoq ukiorlu taanna aamma Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Suleqatigiissitat immikkut Ilisimasallit Naalagaaffiit Peqatigiit inuit pisinnaatitaaffii pillugit siunnersuisoqatigiivisa ataanni pilersinneqarpoq, kiisalu Nunallu Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit immikkut Nalunaaruteqartartoq immikkut suliaqartarnerannut tunngavilik pilersinneqarsimalluni.

2010-kkulli ingerlaneranni suleqatigiiffinni taakkunani pingaarutilinni Kalaallit Nunaannit aammalumi Danmarkimit peqataaneq annikilliartuinnarsimavoq.

Ilaasa namminersulersimaneq peqataanginnerulersimanermut tunngavigitittarpaat. Ilaasali aamma Danmarkip naalakkersuisoqarfiisa nunallu akornanni attaveqartuisa Kalaallit Nunaata soqutiginninnerata annikilliartuinnarnera peqqutigalugu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik nunarsuaq tamakkerlugu nunarsuullu ilaani sorsuuteqarnermit tunuarternarannut peqquteqarneraasarlutik.

Kalaallit Nunaata Danmarkillu pisinnaatitaaffinnik anguniagaqarnermi ilungersuuteqartutut siuttuuneq nassaareqqissagaat Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit sakkortuumik

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

kaammattuutigiumavarput. Kunngearfiup issittumut periusissiasaa siuttuunerup taassuma aallartisaqqinnissaanut periarfissatsialaavoq.

Inuimmi pisinaatitaaffii tamatsinnit pigineqarput. Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu politikikkut soqutiginninnermik amigaateqarnerup nunalluunniit inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa pingaaruteqassusaannik apeqqusiisarnepup pisinnaatitaaffinnik piginnittut, tassalu innuttaasut, arsaarsinnaanngilaat. Akerlianik nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinnik soqutigisaqannginneq atuutsitsilinnginnerlu, piffissami inuiaqatigiini inuppassuarnit ingammillu inuusuttunit oqaluttuarisaanermik apeqqusiinermi akissutissarsionermilu, apeqqusernarluinnarpoq. Akuerisaanissamut pisinnaatitaaffiit siulerisatta ilungersuutigisimasaat kalaallinit inuusuttunit ulluni makkunani ilungersuutigineqaleqqissimanerat paasititsiniaanermik amigaateqarnermik takutitsivoq, tamannalu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit imaannaanngitsutut isigaarput. Suliassaq akisussaaffillu annermik nunat naalakkersuisunit kivitassaavoq.

ILO-mi isumaqatigiissut nr. 169 Nunallu inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit nalunaarutaat nammineq kinaassutsimik aalajangiisinnaatitaanermik imaqarput. Imminut kinaassutsimik aalajangiisinnaatitaaneq ulloq-mannamut apeqquserneqartarnera suli takuneqartarpoq, soorlu oqaatsip 'eskimop' atorneqarnera pillugu oqallinnermi, Black Lives Matter-illu kingunerisaanik nunasiaataasimaneq nunasiaateqarsimanerlu pillugit oqallinnerup saqqummeqqinnerani. Pisinnaatitaaffiit ilungersuutigisimasatta paaseqatigiiffiginissaasa qanoq pingaaruteqartiginera assertuutit taaneqartut takutippaat.

Nalornisitsisinnaasut ilaat paatsuungatitsisinnaasorlu tassaavoq Kalaallit Nunaata naalakkersuisoqarnikkut inatsisartoqarnikkullu, kiisalu inuiattut qanoq ililluni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii atussanerivut. Naqissuserneqartariaqarpoq kinaassuseq pisinnaatitaaffillu namminersulernermit, nunagisamit aallarnermiit allamullu nunasinermiit peerutsinneqarneq ajormata.

Kalaallit Nunaat ukiuni qulikkaani nunat inoqqaavisa nammineq aalajangiisinnaatitaanermut pisinnaatitaaffeqarnerannik (maannamullu nunat inoqqaavinit ikittuinnarnit atorneqalersimasumik) inuiattut ikinnerussuteqarnermit namminersulernermit ikaarsaarnikkut atuutsitsilersinnaanermik ilusilersuisinnaanermillu assersuutaasarsimavoq. Ullumikkulli Kalaallit Nunaat (Danmarkilu) nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii eqqarsaatigalugit susinnaanngittutullusoq inissisimalersimavoq, pisinnaatitaaffinnillu sorsuuteqarsimanerup nipaa aanngaraluttuinnarluni. Nipip tamarluinnannginnerani maannakkorpiaq sakkortuseqqinnissaanut periarfissaqartoqarpoq, taamalu ilinikkut nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinnik nunami namminersortumi atuisinnaanermik takutitsinikkut siuttunngoqqittoqarsinnaalluni.

Saammaateqatigiinnissamut isumalioqatigiissitap isumaliutississutaa nunat tamalaat akornanni nunagisamilu saammaateqatigiinneq nunasiaataajunnaarnerlu pillugit oqallinnermut tunngaviliilluarlunilu immersueqataasinnaasimagaluarpoq. Tunngaviusumik Inatsisissaq pillugu Isumalioqatigiissitaq maannakkorpiaq naalagaaffiit innuttanut pisussaaffii pillugit immikkut

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

sammisaqaleruttoq Kalaallillu Nunaanni inuiattut nunallu inoqqaavisut akuerisaasimanikkut marloqiusamik ingerlanerup imminullu isiginninnerup imminnut assortuutinnngitsumik qanoq ingerlanneqarsinnaanerannik nunarsuarmi siulliullutik qulaajaasinnaapput.

Suliamut ilisimasaqarnikkut, inuit pisinaatitaaffii eqqarsaatigalugit nunallu tamalaat akornanni Kalaallit Nunaat siuttuunissamut allanillu peqatiginnikkumanissamut periarfissagissaarluinnarluni inissisimavoq, - immitsinnut inuiaallu allat nunasiaateqarfimmiusimasut, ikinnerussuteqarsimasut nunallu inoqqaaviusut allat, akuerisaasimasut akuerisaasimangittullu, pillugit. Nunarsuarmi inuiaat allat ilungersoqaat, sumiiffiillu ilaanni sorsuuteqartut sorsunnertik pillugu toqutaasarput.

Nunarsuarmi nunat inoqqaavi amerlasuut aarlerinartorsionerpaanut ilaapput. COVID-19-ip Nunarsuaq tamakkerlugu ajornartoortsinerata nunat inoqqaavisa akornanni aarlerinartorsionerpaanik eqqunerlunnerunera takussutissaqarpoq. Nunarsuaq tamakkerlugu nappaalanersuaqarnera annertusiartuinnassappat uagutsinnut issittormiulusut kingunerlutsitsinnaavoq, ingammik avinngarusimasuni peqqinnissaqarfitsigut periarfissakinnerpaaffiusuni. Najukkat inukinnerpaat nappatigisaannut eqquisinnaavoq.

Ukiup aallartinnerani Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit issittumut periusissioqatigiit pillugu Naalakkersuisut ataatsimeeqatiserinninnerat tigulluarparput. Periuissiasatut missingiut suli takunngilarput ataatsimiinnermili saqqummiunneqartut tunngavigalugit nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii periusissiami taamani annerusumik sammineqarniarsimangittut paasivarput. Akerlianillu saqqummiineq ima paasivarput sammisaq allaaserisamit piarneqartutullusooq ittoq. Kingorna kaammattuutivut isummernivullu allakkatigut apuuppavut.

Siullertut Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnit kaammattuutigaarput issittumut periusissiaq inuiaat issittumi najugaqartut atugaannik pissutsinullu atuuttunut tunngaveqarluni suliarineqassasoq periusissiarlu inuit pisinnaatitaaffiinik aallaavilimmik ineriartortinneqassasoq. Inuit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit ineriartortitsineq tassaavoq pisinnaatitaaffiit naliginnaasut isigalugit toqqammaveqartoqassasoq sulinermilu inuit pisinnaatitaaffiinik siuarsaanissaq illersuinissarlu siunertarinqartuaannassasoq. Kalaallit Nunaanni Inatsisartut ICC-p aalajangersagai 1980-imi atsiorsimavai aammali Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinnik 2013-imi pilersitsineq, meeqqallu inuillu innarluutillit illersuisoqarfiinik 2012-imi 2017-imilu pilersitsinerit alloriarnertut pitsaasutut taaneqarsinnaapput. Sulili alloriaqqinnissat ima isiinnarlutik pinaviangillat. Inuit pisinnaatitaaffiinik pingaartitsineq periusissioqatigiit iliuusissanillu pilersaarusioqatigiit malunnartinneqarlunilu ataavartumik atuutinneqartussaavoq, aamma issittumut periusissiornermi. Tamanna piviusunngortikkumallugu politikikkut suleriaatsitigut pisortanilu pisinnaatitaaffiit eqqummaaruffiginerisigut pisinnaatitaaffinnullu suleriaatsinik ilisimaarinnilluarnikkut anguneqarsinnaavoq.

Minnerunngitsumik periusissiap nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa inuiaqatigiinni, nunatsinni naalagaaffimmilu pingaartinneqarluninartutut inissisimanerannik takutitsisumik imaqarnissaa siunnersuisoqatigiinnit kaammattuutigaarput. Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii issittumi

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Rådet for Menneskerettigheder

ineriartortitsinermi tunngavigisassat qitiulluinnartut ilagimmatigit periuissiami erseqqissarneqartariaqarpoq.

Tunngaviulluinnartutut isigaarput periusissiap Issittup sorsuffiunnginnissaanik kissaateqarnermik imaqassasoq. Tassunga atatillugu inuuneq eqqissinermik tunngavilik inuiaallu issittormiut akornanni akaareqatigiinneq tunngavigalugu suleqatigiinnissaq Issittup ineriartornerani qitiulluinnartutut isigaarput. Inuiaat issittormiut pisinnaatitaaffii siuarsarneqarlutillu illersorneqassapput. Tamanna issittumi inuiaasunit naalagaaffiup ataatsimoorluni issittumut periusissiorneranut sunniuteqarsinnaasunit salliutillugu anguniarneqartariaqarpoq.

Piujartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsinissaq periusissiami tunngavigineqassasoq pingaaruteqarnasoraarput. Tamatumani piujartitsinermik tunngaveqarnerup ilivitsuunissaa, kulturi, aningaasaqarneq, inooqatigiinnermut tunngasut avatangiisillu aallaavigalugit isiginnittaaseqarnissaq erseqqissarneqartariaqarnasoraarput.

Periusissiap Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmut piujartitsineq pillugu anguniqaannut 17-iusunut tunngaveqarnissaa pingaarnasoraarput. Eqqaassutissatut taajumavarput nunarsuarmut anguniakkat inuit pisinnaatitaaffii pillugut aalajangersakkanit nalunaarutinillu aallaaveqarmata, aamma aalajangersakkat nalunaarutinillu Kalaallit Nunaata malikkumasimmasaanit.

Maluginianngitsoorsinnaangilarput ukiuni makkunani Issittumi ineriartorneq sillimaniarneq eqqarsaatigalugu ernumanartortaqaqmat. Inuiaat issittormiut naalagaaffiit pissaanilissuit akornanni oqallinnerit sakkortuut sakkulerngusaannerillu inuttut pisinnaatitaaffitsigut eqqornerlunneqassanngitsut Kalaallit Nunaata erseqqissassagaa isumaqarpugut. Naalagaaffiit pissaanilissuit akersuunnerannut isiginnaaginnartutut inissinnginnissamut periuserineqarsinnaasut ilagaat anguniakkanik erseqqissunik saqqummiussineq, anguniakkallu ilaat tassaasariaqarput inuit pisinnaatitaaffiisa ataqqineqarnissaat akuersarneqarnissaallu.

Naggataatigut erseqqissarumavarput periusissiaq innuttaasunik suliniaqatigiiffinnillu siammasissumik peqataatitsinikkut pilersinneqartariaqarpat, peqataatitsinerlu tamanna tusarniaalluni ataatsimiititsinermit allakkatigullu apuussaqaqqusinermit siammasinnerusariaqarpoq. Periusissiaq patajaatsumik tunngaveqassappat siammasissumik peqataatsisoqarsimasariaqarpoq.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni suleriaqqinnissamut peqataanissatsinnut qilanaarpugut, innuttaasullu tamarmik minnerunngitsumillu ICC ukiuni qulikkaarngortuni pisinnaatitaaffinnik sorsuuteqarsimanerannut pilluaqquagut, siunissamilu sorsuuteqarluartuarnissamik kissaallugit.

Eqqaamatigu inuit pisinnaatitaaffii qularnaatsuinnaangimmata. Sorsuutigineqartuanngippata annaaneqaratarsinnaapput.